

VILNIAUS ŠV. JUOZAPO KUNIGŲ SEMINARIJA

**Vienuolijų atsiradimo priežastys
Katalikų Bažnyčioje**

METODOLOGIJOS SEMINARAS
Dėstytojas kun. lic. Ž. VABUOLAS
Studentas br. T.R. TERTULA OSBM

Vilnius, 2008

TURINYS

TURINYS	2
ĮVADAS	3
I SKYRIUS: <i>Nekrikščioniškasis asketizmas</i>	5
1. Žydų tradicija	5
1.1 Esenai ir Kumrano bendruomenė	6
1.2 Terapeutai	7
2. Pagonių religijų ir filosofinių krypčių tradicijos.....	7
II SKYRIUS: <i>Krikščioniškasis asketizmas ankstyvojoje Bažnyčioje</i>	9
III SKYRIUS: <i>Krikščionybės legalizavimas ir vienuoliškasis gyvenimas</i>	11
IV SKYRIUS: <i>Vienuoliškojo gyvenimo evangelinės šaknys</i>	13
IŠVADOS.....	15
BIBLIOGRAFIJA.....	17

ĮVADAS

Nusistovėjęs vienuoliškas gyvenimas XVI amžiaus Reformacijos buvo ne tik iš pagrindų sukrėstas, bet ir jo supratimas pastebimai iškreiptas. Nuo tada ilgą laiką nedaug kas rimčiau tyrinėjo vienuoliškojo gyvenimo istoriją¹. Reikia pasakyti, kad ir pačių vienuolių tikri atsiradimo motyvai buvo neviseškai teisingai suprasti. Dėl to skirtingų autorių darbuose galima surasti nemažai skirtingų šio Bažnyčios istorijos reiškinių interpretacijų. Ir jeigu klausimas apie vienuolių atsiradimo laiką daug diskusijų nekelia, tai žymiai sunkiau yra su vienuolių atsiradimo priežasčių klausimu: jis pristatomas arba netiksliai, arba vienapusiškai. Savo šaknų ir pagrindų žinojimas yra labai svarbus ir aktualus, nes užtikrina ir pačių vienuolių gyvybingumą mūsų laikų sąlygomis, ir jų misijų (taigi – ir visos Bažnyčios misijos) sėkmę. Taigi savo darbe norėčiau paanalizuoti skirtingų istorikų svarbiausias nuomones apie vienuolių atsiradimo motyvus, sąlygas bei priežastis ir suformuluoti išvadas, ir tuo padaryti savo mažą įnašą į Šventojo Tėvo Pauliaus VI raginimą vienuoliams atsinaujinti pagal II Vatikano Susirinkimo dvasią ir išsilaisvinti nuo „kai kurių per amžius susikaupusių apsunkinimų ir sustabarėjimų“².

Darbo skyrių temų pasirinkimas gali atrodyti chaotiškas, tačiau išrinkau esmines temas, susijusias su vienuolių atsiradimo motyvais bei priežastimis ir dažniausiai minimas skirtingų autorių. Tuo labiau, kad kai kurios iš šių temų yra diskusinės, jų reikšmės vertinimas gali skirtis.

Darbą pradėsiu skyriumi, kuriame bendrai aptarsiu krikščionių vienuolių atsiradimą kitų religijų vienuoliškojo gyvenimo fenomeno kontekste, ypač daug dėmesio skirsiu galimai sąsajai su žydų asketais. Antrame skyriuje aptarsiu asketinių pirmųjų krikščionių bendruomenių gyvenimą iki Milano edikto. Trečią skyrių skirsiu krikščionių religijos

¹ Plg. A. Francenas, *Trumpa Bažnyčios istorija*, 87.

² Paulius VI, *Evangelica Testificatio*, 6.

legalizavimo įtakos vienuoliškojo gyvenimo formavimo analizei. Paskutinėje dalyje nagrinėsiu vienuoliškojo gyvenimo ideologijos biblines šaknis.

Reikia pabrėžti, kad dėl nustatytos mažos darbo apimties nebus plačiau kalbama apie pirmąsias vienuolinio gyvenimo formas (eremitinė, kenobitinė), skirtumus tarp Egipto, Sirijos ir Palestinos vienuolių (nors šiose trijose vietose vienuolinis gyvenimas prasidėjo beveik vienu metu ir dalinai skyrėsi vienas nuo kito), tolesnį vienuolinio gyvenimo plitimą Vakaruose bei vystymą šv. Benedikto reguloje.

Norėdamas geriau atskleisti istorikų nuomones šia tema, naudosiu skirtingų autorių darbus iš Bažnyčios istorijos, tačiau daugiausia darbe remsiuosi J. Aumann OP, D.J. Chitty ir В.М. Лурье tyrinėjimų rezultatais bei formuluotėmis.

Visos citatos, pateiktos šiame darbe, yra darbo autoriaus išverstos.

I SKYRIUS

Nekrikščioniškasis asketizmas

Skirtingi šaltiniai, kalbantys apie krikščionių vienuolius, dažnai mini galimą sąsają tarp krikščioniškojo vienuoliškojo gyvenimo atsiradimo ir nekrikščioniškosios askezės formų (tokios nuostatos yra paplitusios ne tik tarp nekrikščionių, bet ir tarp krikščionių, ypač tradicijose, kurioms vienuolystės institutas nebūdingas). Dažniausiai kalbama apie tas nekrikščioniškosios religijos asketinio gyvenimo formas, kurios savo atsiradimo istorija pirmavo krikščionių vienuolių atsiradimo atžvilgiu ir buvo chronologiškai, geografiškai bei kultūriškai su jomis susijusios. Aptarsime žydų ir kitų religijų bei filosofinių krypčių asketines tradicijas.

1. Žydų tradicija

Asketizmas (kalbame apie asketizmą kaip susilaikymą nuo kai kurių leistinių fizinių troškimų vardan religinių tikslų) niekada neturėjo svarbios vietos žydų religinėje tradicijoje. Pvz., Talmude (nors jis galutinai susiformavo vėlai, tačiau užfiksavo ir liudija mums svarbias žydiškąsias nuostatas bei gyvą judaizmo dvasią) asketizmas pristatomas kaip pasipriešinimas Dievo norui duoti žmogui galimybę pilnai gėrėtis žemiškuoju gyvenimu. Hebrajų Biblijoje, nors minimos atskiros asketizmo formos, tačiau jos dažniausia susijusios su atskirais žmonėmis ir jų gyvenimo įvykiais bei turėjo laikiną charakterį. Vienintelis asketinės prigimties dalykas, bendrai žydų vertintas bei pripažintas, buvo pasninkas, o Senajame Testamente paminėtos tik dvi specifinės grupės, praktikavusios askezę – nazyrai (žr. Sk 6,1-21) ir rechabitai (žr. Jer 35). Tik Antrosios Šventyklos (ir po jos sugriovimo) laikais

asketizmas tapo paplitusiu reiškiniu ir įsikūnijo kai kuriuose žydų judėjimuose ir sektose – tarp esenų, Kumrano bendruomenės narių bei terapeutų¹.

1.1 *Esenai ir Kumrano bendruomenė*

Esenai – Antrosios Šventyklos laikotarpio pabaigos (II amžius prieš Kristų – I amžiaus po Kristaus pabaiga) žydų religinė sekta. Pagrindiniai šaltiniai kalbant apie esenus ilgą laiką buvo Filono Aleksandriečio, Plinijaus Vyresniojo ir Juozapo Flavijaus darbai, tačiau atradimai Kumrane prie Negyvosios jūros stipriai praplėtė ir papildė žinias apie žydų atsiskyrėlius (darbe kalbėsime apie Kumrano bendruomenės atstovus kaip apie esenus, nors mokslininkų nuomonės dėl šių dviejų judėjimų tapatumo nėra vienodos).

Santykių tarp krikščionybės ir Kumrano bendruomenės problema gimdo daug diskusijų. Kumrano rankraščiuose randama daug krikščionybės idėjų, o pati Kumrano bendruomenė primena krikščionių vienuolynų tvarką: griežta regula, bendri valgiai ir liturginės apeigos, būtina naujųjų narių iniciacija, neturtas ir bendra nuosavybė, paklusnumas bendruomenės vyresniajam, susilaikymas nuo lytinių santykių (dėl pastarojo tyrinėtojų nuomonės skiriasi, nes Kumrano bendruomenės reguloje nėra aiškiai parašyta nei apie santuoką, nei apie celibatą)². M. Kanior OSB, analizuodamas tuos panašumus vieną po kito, taip aiškina Kumrano bendruomenės įtakos krikščionių vienuolijoms galimybę ir skirtumus, tarp kurių svarbiausias – motyvacijos neatitikmuo:

Negalima sakyti, kad Kumrano esenai turėjo įtakos pirmųjų vienuolijų formavimuisi. [...] Jau 70 m. po Kr. romėnams numalšinus žydų sukilimą Kumrano bendruomenė nustojo egzistuoti. O vienuoliškasis kenobitų gyvenimas atsirado IV amžiuje, kada Kumrano bendruomenė jau du su puse šimtmečių nebeegzistavo. IV amžiuje krikščionybė jau tiek buvo nutolusi nuo judaizmo, kad negalėjo būti kalbos apie tos žydų sektos institucijos įpėdinystę [...] Krikščionių vienuolystė vystėsi pagal nuosavus pagrindus. Vienuoliai suprato savo gyvenimą kaip pilną krikščionybės mokymo idealų realizaciją³.

Taip pat buvo bandoma sieti Joną Krikštytoją su esenais: pirmasis gyveno, pamokslavo ir krikštijo prie Jordano upės – keliolika kilometrų nuo pagrindinės esenų bendruomenės. Jo gyvenimo būdas, žodžių ir veiksčių (pvz., vandens reikšmė) simbolika atitiko esenų ideologijos bruožus. Per Joną Krikštytoją – kaip vieną iš pagrindinių vienuoliškojo gyvenimo provaizdžių ir įkvėpimų – buvo siejama ir krikščionių vienuolystė su esenais. Mūsų darbo užduotis nėra spręsti apie sąsają tarp esenų ir Jono Krikštytojo, tačiau

¹ Plg. *Аскетизм*, 229–230.

² Plg. *Кумранская община*, 631.

³ M. Kanior, *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego*, I, 15–16.

nekvestionuojama, kad nuoroda į Jono Krikštytojo gyvenimo pavyzdį kaip krikščionių vienuolių gyvenimo modelį – tai gana vėlyvas dalykas⁴.

1.2 *Terapeutai*

Terapeutai – žydų asketinė sekta, įsikūrusi prie Aleksandrijos miesto (Egiptas) I amžiuje po Kristaus. Jų gyvenimo būdas buvo labai griežtas, panašus į esenų gyvenimą, tik daugiau laiko buvo skiriama meditacijai. Šios sektos kilmė ir istorija nežinomi. Vienintelis informacijos šaltinis apie terapeutus – Filono Aleksandriečio veikalas „*Apie kontempliatyvo gyvenimą*“. Jame aprašytas terapeutų bendruomenės gyvenimas taip priminė krikščionių vienuolių gyvenimą, kad Euzebijus iš Cezarėjos IV amžiaus pirmoje pusėje savo „*Bažnyčios istorijoje*“ padarė klaidingą išvadą, jog Filonas kalba apie krikščionių vienuolius: „Mes manome, kad Filono žodžiai, aiškūs ir nepaneigiami, kalba apie mūsų pasišventėlius“⁵. Vėliau šitą mintį perėmė šv. Jeronimas ir šv. Jonas Kasianas⁶.

Kalbant apie galimą sąsają tarp krikščionių vienuolių ir žydų asketų, svarbu padaryti dar vieną pastabą: nors Naujojo Testamento laikais Palestinoje gyveno ir pavieniai asketai (pvz., Juozapas Flavijus mini atsiskyrėlį Baną)⁷, tačiau tai buvo labai mažai paplitusi forma, o savo apogėjų žydų asketinis judėjimas pasiekė būtent organizuoto bendrojo gyvenimo išraiškose. Tuo tarpu krikščionių vienuolinis gyvenimas prasidėjo kaip anachoretų ir eremitų (taigi kaip nebendruomeninis) gyvenimas.

2. **Pagonių religijų ir filosofinių krypčių tradicijos**

Žodžio „askezė“ etimologija yra graikiška (ασκεσις – susilaikymas, susivaldymas; iš ασκεω – lavintis, stropiai dirbti), tad logiška ieškoti šio reiškinio ištakų Antikoje (nekalbėsime apie senas ir turtingas Rytų religijų – budizmo, induizmo bei jų atšakų – asketines tradicijas ir vienuolijas, nes, pasak tyrinėtojų, jų santykis su krikščionių vienuolijomis mažai tikėtinas). Graikų-romėnų pasaulyje askezė buvo svarbi kai kurių filosofinių mokyklų mokymo dalis, kas dažnai įtakodavo tų mokyklų atstovų gyvenimą. Savivaržos elementus randame jau pas pitagoriečius, kurie ne tik filosofiją suprato kaip būdą žmogaus sielą ir protą nuvalyti, o tikruoju filosofu laikė žmogų, praktikuojantį dorybes, tarp kurių svarbiausia – beaistriškumas (ἀπάθεια)⁸, bet ir gyveno atskirose bendruomenėse su

⁴ Plg. В.М. Лурье, *Призвание Авраама*, 10.

⁵ Евсевий Памфил, *Церковная история*, 65.

⁶ Plg. А.И. Сидоров, *Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества*, 23.

⁷ Plg. J.S. Andrews – *al*, *Krikščionybės istorija*, 214.

⁸ Plg. А.И. Сидоров, *Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества*, 13.

griežta regula. Panašias asketines tendencijas galima rasti pas stoikus, kinikus, neoplatonikus ir kitus. Tačiau, kaip pastebėjo S. Marcel, „pagonių askezė išreiškia tam tikrą išsilavinusių intelektualų filosofinį idealą, o tuo tarpu pirmieji krikščionių atsiskyrėliai dažniausiai yra paprasti žmonės, netgi neraštingi, kuriems pati pasaulietinė kultūra yra blogio vaisius“⁹.

Dar vienas svarbus momentas: daugumai pagoniškų asketinių krypčių yra būdingas dualizmas, laiką materiją blogiu ir norintis išlaisvinti iš jos dvasinį pradą. O tai prieštarauja pirmųjų krikščionių vienuolių tradicijai, kuri supranta kūną kaip integralaus žmogaus dalį. Tai gerai iliustruoja pirmasis pasakojimas apie pirmąjį krikščionių vienuolį – Aleksandrijos vyskupo Atanazo aprašytas šv. Antano gyvenimas. Anot Atanazo, Antano kūnas dalyvauja jo tobulume: tapęs vienuoliu, po dvidešimties metų griežtų pasninkų ir nusimarinimų jis atrodo netgi geriau, negu prieš tai, o per penkiasdešimt metų paskui nė vieną kartą nesirgo¹⁰.

Asketizmu pasižymėjo ir kai kurių pagoniškų religijų kultai. Tačiau šitas asketizmas dažniausiai buvo susijęs su ritualiniu švarumu, ir dėl to turėjo formalų, išorinį ir laikiną charakterį (pvz., vestalės – romėnų deivės Vestos žynės)¹¹.

Išvadą galima padaryti kartu su A. Francenu ir M. Vicaire:

Dar nieko nepasako tai, kad panašūs ar tokie pat asketiniai idealai aptinkami ir už krikščionybės ribų. Vienišumo, tylos ir susikaupimo, dorinio tobulėjimo ir panašūs siekiai būdingi bendražmogiškam poreikiui, kuris visuomet užvaldo geriausiuosius, prie šių žmogiškų siekių savo prigimtimi prisijungia ir krikščioniško tobulumo siekis. Todėl krikščioniško gyvenimo analogijos nekrikščioniškame pasaulyje mums nebetinka¹².

O „fundamentaliausias krikščioniškasis faktorius, apsprendžiantis vienuolių ištakas ir pagrįstas istorikų, yra aštri ‘ankstyvosios Bažnyčios nostalgija’“¹³.

⁹ S. Marcel, *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa I-IV w.*, 360-361.

¹⁰ Płg. Д. Читти, *Град пустыня*, 23-24.

¹¹ Płg. А.И. Сидоров, *Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества*, 12.

¹² А. Francenas, *Трипра Ваžнычios istorija*, 88.

¹³ Дж. Омэнн, *Христианская духовность в католической традиции*, 55-56.

II SKYRIUS

Krikščioniškasis asketizmas ankstyvojoje Bažnyčioje

Nemažai paplitusi mintis, kad vienuolinis gyvenimas neatitinka krikščionybės dvasios. Tačiau vienuolinis asketizmas yra pirmųjų krikščionių asketinių tradicijų tęsinys.

Ankstyvosios Bažnyčios dvasingumas buvo kristocentriškas, eschatologinis, liturginis, bendruomeninis ir asketinis (paskutinis buvo suprantamas klasikine šio žodžio prasme [lavinimas dorybėse, jų padauginimas] kaip kristocentriško ir eschatologinio aspektų loginė pasekmė).

I-III amžiai buvo ir krikščionių persekiojimų laikotarpis. Dėl to kankinystė laikyta aukščiausia atsidavimo Kristui forma (eschatologinės Dangaus karalystės laukimo šviesoje), krikščioniškojo gyvenimo „norma“. Kartais asketizmas tapatinamas su kankinyste arba laikomas pasiruošimu jai¹.

Didelę reikšmę turėjo ir skaistumo idealai. Nors santuoka bei šeimyninis gyvenimas buvo krikščionių labai gerbiami, ankstyvojoje Bažnyčioje buvo mergelių ir celibate gyvenusių vyrų ir moterų. Pradžioje jie gyveno savo šeimose ir dalyvavo vietinių bažnyčių gyvenime. Kartais jie susiburdavo į bendruomenes. Vėliau bažnytinė valdžia pradėjo tvarkyti jų gyvenimą atskiromis taisyklėmis ir regulomis, reikėdavo duoti įžadus vietiniam vyskupui². Aleksandrijos mokyklos atstovai – Origenas ir Klemensas Aleksandrietis – sukūrė asketizmo teologijos pagrindus³ (nors ankstyvosios Bažnyčios asketinės praktikos visada buvo pagrįstos Šventuoju Raštu).

¹ Plg. А.И. Сидоров, *Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества*, 57.

² Plg. Дж. Омэнн, *Христианская духовность в католической традиции*, 52-55.

³ Plg. J.S. Andrews – *al*, *Krikščionybės istorija*, 215.

Taigi galima pasakyti, kad „krikščioniškojo asketizmo pradžia sutampa su pačios krikščionybės atsiradimu“⁴, o „vienuolystė“ kaip radikalus sekimas Kristumi Evangelijos ribose Bažnyčioje buvo visada. Ji kaip kometa: stabilus branduolys – radikalčiai evangeliškai nusprendę gyventi žmonės, tik uodegos sudėtis ir forma keičiasi⁵.

⁴ А.И. Сидоров, *Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества*, 112.

⁵ Plg. В.М. Лурье, *Призвание Авраама*, 158.

III SKYRIUS

Krikščionybės legalizavimas ir vienuoliškasis gyvenimas

‘Standartinė’ vienuolijų atsiradimo versija atrodo daugmaž taip: ikikonstantiniškais laikais Bažnyčia buvo persekiojama, ir visi krikščionys gyveno beveik kaip vienuoliai. Po krikščioniškosios imperijos įkūrimo į Bažnyčią atėjo labai daug atsitiktinių žmonių, kurie smarkiai sumenkino bendrą dvasinio gyvenimo lygį. Tie, kurie negalėjo su tuo susitaikyti, tapo vienuoliais¹.

Pirmiausia, reikia pastebėti, kad dar prieš Milano ediktą (313 m.) dykumose jau gyveno vienuoliai. Tai buvo ne tik žmonės, kurie, bėgdami nuo persekiojimų ar dėl kitų priežasčių, pasitraukdavo į dykumą ir ten pasilikdavo visą gyvenimą (pvz., Paulius iš Fevajidos Egipte)², bet netgi ir organizuotos bendruomenės (pvz., Charitono įkurtas vienuolynas Judėjos dykumoje)³.

Reikia paminėti, kad su krikščionybės legalizavimu pasibaigė kankinių epocha, o vienuolystė tampa kankinystės kulto tąsa „ir ideologiniu, ir chronologiniu aspektu“⁴. Krikščionys eina į dykumą, ieškodami kankiniams vadovaujančios dvasios, atsivertę į krikščionybę dėl kankinių pavyzdžių pagonys palieka pasaulį, norėdami, kaip kankiniai, visiškai atsiduoti Kristui⁵. Anot kai kurių Bažnyčios rašytojų, ypač Rytuose vienuolystė ir kankinystė – tas pats žygdarbis, tik skirtingais pavidalais⁶.

Taigi IV amžiuje susiklostęs gyvenimo būdas nebuvo pasipriešinimo ir protesto išraiška prieš Bažnyčios „kompromisą“ su pasauliu, bet reakcija į persekiojimų pabaigą ir

¹ В.М. Лурье, *Призвание Авраама*, 157.

² Plg. Д. Читти, *Град пустыня*, 27.

³ Ten pat, 39.

⁴ J. Daniélou – H.I. Marrou, *Historia Kosciola*, I, 210.

⁵ Plg. Д. Читти, *Град пустыня*, 28.

⁶ Plg. Б. Дзюрах, *Ідентичність монашої особи згідно з учення святих отців та виклики сучасної доби*, 85.

prisitaikinimas prie naujųjų sąlygų bei taikos tų žmonių, kurie norėjo išlaikyti neliečiamą krikščioniškojo gyvenimo idealą, kuriuo jie sekė anksčiau⁷. Todėl Milano ediktą reikia nagrinėti ne kaip tiesioginę vienuolijų atsiradimo priežastį, bet greičiau kaip katalizatorių vienuolijų formavimui.

⁷ Plg. Дж. Омэнн, *Христианская духовность в католической традиции*, 56.

IV SKYRIUS

Vienuoliškojo gyvenimo evangelinės šaknys

Kaip buvo minėta anksčiau, vienuolinis gyvenimas nėra būdingas tik krikščionybei, tačiau nuo vienuolių formų kitose religijose jis skiriasi būtent savo evangeliniu pagrindu. (Reikia pabrėžti, kad, rašant „evangelinės šaknys“ šio skyriaus pavadinime, nenorima nepakankamai įvertinti Senojo Testamento reikšmės vienuolinio gyvenimo atžvilgiu. Tačiau, kaip pamatėme pirmame darbo skyriuje, Senasis Testamentas neskatino asketinio gyvenimo žydų [klasikinėje] tradicijoje, o Elijo ir Eliziejaus [bei Jono Krikštytojo] gyvenimą pradėta laikyti vienuolystės provaizdžiu tik po *Vita Pachomii* parašymo)¹.

Vienuolystė prasidėjo nuo žmogaus susitikimo su Dievo Žodžiu. To pavyzdys – šv. Antano gyvenimo aprašymas: išgirdęs Prisikėlimo bazilikoje Jeruzalėje Evangelijos ištrauką apie sekimą Kristumi (Mt 19,21), Antanas priima ją grynai asmeniškai ir klusniai realizuoja². Tačiau Evangelija – ne tik vienuolinio gyvenimo pradžia, tai ir pati to gyvenimo būdo prigimtis. Tai liudija ir atsiskyrėlių gyvenimas, ir jau organizuotų vienuolių regulos.

Pirmųjų atsiskyrėlių gyvenimo formos buvo gana skirtingos, o kartais ir keistokos (pvz., gyvenimas ant kolonų ar medžiuose, apsimetimas bepročiu), tačiau vienas elementas visada išlikdavo stabilus ir neliečiamas – evangeliniai pamatai. Kadangi kiekvienas atsiskyrėlis pats sau diktavo gyvenimo taisykles, iki regulų suformavimo „pirmoji vienuolių regula buvo Evangelija“³. Skirtingos gyvenimo formos buvo tik individualaus ir asmeninio

¹ Plg. Д. Читти, *Град пустыня*, 38.

² Plg. І. Ісіченко, *Монашество Давнього Єгипту*, 72.

³ Я. Приріз, *Митрополит А. Шептицький і відродження східного монашество в УГКЦ*, 19.

Evangelijos reikalavimų traktavimo ir prisitaikymo prie jų, „kūrybiškos evangelinio tobulumo paieškos“⁴ pasekmės.

„Ikonų tapytojas, pradėdamas kūrinį, pirmiausiai tapo tradicines linijas kaip savo darbo pamatą, ir tik po to vysto savo nepakartojamą stilių. Panašiai formavosi vienuolių regulos“⁵; jose toks fonas yra evangelinės normos. Nagrinėjant pirmųjų organizuotų vienuolių regulas tai nesunku pastebėti: pvz., šv. Bazilijaus Didžiojo regulos sudėtos iš Šventojo Rašto tekstų ir jų komentarų⁶.

Vienuolių regulos – perfrazuoti Evangelijos žodžiai, jų interpretacija bei pritaikymas gyvenimui:

Ne evangelinio dvasingumo pamatai keičiasi priklausant nuo epochos, bet kiekviena istorinė situacija ir kiekviena kultūra atsiliepia Evangelijos reikalavimams pagal jai būdingus poreikius ir galimybes. Tokiu būdu Evangelijos dvasingumas dinamiškai evoliucionuoja, ir šito proceso neįmanoma apriboti nei jokio konkretaus amžiaus, nei jokiu kiekvieną kartą naujaip apibrėžtu istoriniu kontekstu⁷.

Galima pasakyti, kad vienuolinio gyvenimo ideologijoje evangelinė sėkla randa gerą žemę, kas garantuoja tinkamą derlių (Mt 13,1-23). Ir čia matome vieną iš svarbiausių vienuolinio gyvenimo užduočių – būti pasauliui ženklų (ir kartu padrąsinimu), kad Kristaus Evangelija įmanoma įgyvendinti.

⁴ Ten pat.

⁵ Ten pat.

⁶ Płg., T. Шпідлік, *Монаше життя згідно з переданням Отців*, 69.

⁷ Дж. Омэнн, *Христианская духовность в католической традиции*, 32.

IŠVADOS

Darbo užduotis buvo išnagrinėti skirtingų autorių nuomones apie krikščioniškojo vienuolinio gyvenimo atsiradimą, jas apibendrinti ir padaryti išvadas. Nors darbe nebuvo siekiama pateikti visos susijusios su tema problematikos (o dėl nustatytos mažos darbo apimties tai buvo ir neįmanoma), tačiau laisvas atskirų skyrių temų pasirinkimas suteikė galimybę išnagrinėti svarbiausius momentus ir padėjo apimti gana platų darbo temos esminių aspektų spektrą. *Vienuolinis gyvenimas – ankstyvosios Bažnyčios asketinių tradicijų tęsinys, susiformavęs tam tikrų istorinių sąlygų įtakoje ir remiantis Kristaus Evangelija*. Šitas teiginys atspindi svarbiausias vienuolinio gyvenimo atsiradimo priežastis, šitą teiginį buvo bandoma darbe įrodyti, prie šito teiginio mes priartėjome darbo pabaigoje.

Dauguma užuominų apie krikščioniškojo vienuoliškojo gyvenimo atsiradimą skirtinguose šaltiniuose ir atskiri darbai (nors rimtesnių bandymų nušviesti šią temą nėra daug) liudija apie susidomėjimą šiuo klausimu, tačiau dauguma klaidų ir netikslumų šioje srityje (ką parodė darbo paruošimo patirtis) rodo, kokio rimto, gilaus ir integralaus nagrinėjimo ši tema reikalauja. Pirmiausia, negalima su matematišku tikslumu nustatyti ir įvardinti visų priežasčių. Visos priežastys yra daugiau ar mažiau svarbios, jos tarpusavyje persipina, o klaidos prasideda nuo bandymų akcentuoti tik atskirus momentus, neatsižvelgiant į visumą. Kita vertus, reikia kreipti dėmesį į tai, kad vienuolinis gyvenimas yra susijęs su Dievo tikrove, jis išaugęs iš tikėjimo, ir tik tikėjimas yra raktas norint jį išsamiai pažinti. Dėl to negalima nagrinėti vienuolinio gyvenimo atsiradimo kaip kiekvieno kito istorijos reiškinių ar sieti jo tik su išoriniais faktoriais (stengiausi rašyti darbą, atsižvelgdamas į visus tuos elementus ir niuansus).

Daug dalykų, bendrai paminėtų arba išvis nepaminėtų darbe, tačiau labai svarbių mūsų nagrinėtai temai, dar laukia būti išnagrinėti: pvz., gnosticizmo idėjų įtaka ir

Aleksandrijos mokyklos įnašas į asketinių normų formavimą, asketizmas tarp krikščionybės atšakų, perėjimo nuo anachoretinio į kenobitinį gyvenimą priežastys.

Tikiuosi, šitas darbas bus šios svarbios ir įdomios temos mano ir kitų tolesnių studijų pradžia, o kartu ir padrašinimas ieškoti *Vita Consecrata* ištakų ir eiti „į gilumą“.

BIBLIOGRAFIJA

- ANDREWS J., ed., *Krikščionybės istorija*, Vilnius 2000.
- DANIÉLOU J. – MARROU H.I., *Historia Kościoła: od początków do roku 600*, I, Warszawa 1986.
- FRANCENAS A., *Trumpa Bažnyčios istorija*, Vilnius 2004.
- KANIOR M., *Historia monastycyzmu chrześcijańskiego: Starożytność (wiek III-VIII)*, I, Kraków 1993.
- MARCEL S., *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa I-IV w.*, Warszawa 1992.
- VERBRAKEN P.P., *Narodziny i wzrost Kościoła*, Katowice 1988.
- PAULIUS VI., *Evangelica Testificatio*, Vilnius 2000.
- „Аскетизм“, in *Краткая еврейская энциклопедия*, I, ed. И. Орен, Иерусалим 1976, 229-230.
- ДВЕРНИЦЬКИЙ О., „Початки східного монашества“, in *Преображення у Господі: Матеріали Конференції монашества УГКЦ*, Львів 2004, 1-14.
- ДЗЮРАХ Б., „Ідентичність монашої особи згідно з учення святих отців та виклики сучасної доби“, in *Преображення у Господі: Матеріали Собору монашества УГКЦ*, Львів 2005, 76-92.
- ЕВСЕВИЙ ПАМФИЛ, *Церковная история*, Москва 1993.
- ІСІЧЕНКО І., *Монашество Давнього Єгипту*, Харків 2002.
- „Кумранская община“, in *Краткая еврейская энциклопедия*, IV, ed. И. Орен, Иерусалим 1988, 627-632.
- ЛУРЬЕ В.М., *Призвание Авраама. Идея монашества и ее воплощение в Египте*, Санкт-Петербург 2000.
- ОМЭНН ДЖ., *Христианская духовность в католической традиции*, Рим-Люблин 1994.
- ПРИРІЗ Я., „Митрополит А. Шептицький і відродження східного монашества в УГКЦ“, in *Сопричастя* 4 (2004), 8-29.
- ЧИТТИ Д., *Град пустыня. Введение в изучение египетского и палестинского монашества в христианской империи*, Санкт-Петербург 2007.
- ШПІДЛІК Т., „Монаше життя згідно з переданням Отців“, in *Преображення у Господі: Матеріали Собору монашества УГКЦ*, Львів 2005, 52-75.